

- א. כשקדמה והקדישתו, אם קרב לאחר הביאה – הורצה (רמב"ם איסור"מ ד, יב. וכן שיטתו בספקות בכ"מ. ומשמע לכאן שאף בדרך תנאי אינה חייבת להביא אחר לצאת ידי ספק).
- ב. קדמה ומכרתו לאחרים, יש אומרים שודאי אינו נאסר, ויש אומרים שגם זה בכלל הספק שבגמרא (מובא במאירי ע"ז סג. ובחדושי חת"ס שם נקט בפשיטת שבמכירה מותר).

בא עליה ואחר כך נתן לה – אתנגנה מותר (שהואיל ולא ייחדו לה בשעת ביאה, יש לומר מתנה בעלמא הוא. עפ"י רש"י).

ופרש רב חנן בר רב חסדא שלא הקנה לה טלה מסוים אלא אמר לה 'הבעלי לי בטלה' סתם. ומבואר בגמרא שאפילו ב'טלה זה' אם לא הקנה לה מתחילה – הטלה מותר. ורק בכגון שאמר לזונה עובדת כוכבים (שאינה צריכה משיכה לקנין – כריש לקיש בב"מ מה. ונחלקו הראשונים להלכה) 'הבעלי לי בטלה זה' והרי היא קונה אותו בשעת ביאה – נאסר הטלה, אפילו נתנו לה רק לאחר זמן מרובה. וכן בישראלית ובכגון שהטלה עומד בחצרה מקודם בתורת אפותיקי [שאם לא יפרע לה מעות עד יום פלוני, יהא הטלה שלה באתנגנה] – נאסר.

א. כמו כן כשהקנה לה בקנין סודר 'כשתיבעלי לי תקני טלה זה בכל מקום שהוא' – נאסר (תוס'). וע' שפ"א).

ב. בטלה סתם, אם בשעת ביאה היה נמצא הטלה בחצרה – יתכן שנאסר [שהרי לבסוף קיבלתו והוברר שהיה מיוחד לה בשעת ביאה]. ומש"כ התוס' בע"ז היינו כשהיו כמה טלאים שם, שאין כאן יחוד. ובוה מדוקדק לשון הרמב"ם (איסור"מ ד, יב) 'ולאחר זמן שלח לה טלה...'. ובמנ"ח (תקעא, טז) הקשה על לשונו.

ג. נראה דלא דוקא טלה צריך יחוד מפני שאין דמיו קצובים ויכול ליתן לה כחוש, אלא ה"ה אם נתחייב לה אתגן בסכום מסוים ולבסוף נתן לה טלה באותו סכום – לא נאסר, שהרי לא גרע מ'טלה זה' שלא משכה, שאעפ"י שמחויב ליתן לה דמיו (כמבואר בראשונים, וכמש"כ המל"מ ד, יג), כיון שאינו מיוחד בשעת ביאה לא נאסר. רצ"ע).

ד. מדברי רבנו גרשום (ל. ד"ה אמר לך רבא) משמע שבזונה דמעיקרא, אפילו בא עליה ואחר כך נתן לה בסתם – הוי אתגן.

דפים כט – ל

מט. האם נאסר האתגן במקרים הבאים?

- א. אתגן זכר.
- ב. אתגן זונה עובדת כוכבים; אתגן זונה ישראלית האסורה באיסור ערוה או פנויה.
- ג. אתגן אשתו גדה.
- ד. האומר לחברו הא לך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי.
- א. אתגן זכר (במשכב זכר או בזונה שנתנה לזכר) לא נאסר למזבח (זונה – ולא זונה לוי); ובתתף אתגן ואתגן לא נתן לך ותהי להפך. רב).
- ב. אתגן זונה עובדת כוכבים או שפחה או כל מי שאין קידושין תופסים לו בה, כגון חייבי כריתות [או חייבי לאוין לרבי עקיבא] – נאסר לכל הדעות.

אתנן זונה ישראלית שיש לו בה תפיסת קדושין; לדברי אביי אינו נאסר (גזרה שוה 'תועבה תועבה' מפרשת עריות שאין לו בהן קידושין). ולדברי רבא נאסר (שלמדים מעובדת כוכבים).

מבואר בגמרא שלדברי התנא רבי אלעזר שפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה, נאסר האתנן בכל ביאת פנויה, ואפילו לא פירש 'הא לך אתנן' (ולפי לשון אחת מפורש שאף אביי מודה כן בדעת רבי אלעזר). אבל לדברי חכמים החולקים על ר"א אין נאסר האתנן אלא בזונה מעיקרא, או אף בביאה שנעשית בה עתה זונה ובמפרש 'הא לך אתנן'.

א. לפרש"י, לרבא אפילו בפנויה הוי אתנן אם מפרש 'הא לך אתנן'. ואם היתה זונה מעיקרא – אפילו בסתם.

ולפרוש התוס' בפנויה אינו אתנן אפילו במפרש. ובזונה מעיקרא [דהיינו שכבר זנתה לאחד מחייבי כריתות, או שהיא מופקרת לזנות] הוי אתנן רק במפרש. ובביאת חייבי כריתות – אף בסתם.

ושיטת הרמב"ם (איסור"מ ד, ח) שאין האתנן נאסר אלא בחייבי כריתות או לאוין, אבל הפנויה אתננה מותר אפילו היה כהן (וכן נראית לכאורה בדעת רבי ברייתא). ואם היתה נדה אפשר שנקרא 'אתנן' שהרי גם היא בכלל העריות [ורק באשתו נדה מיעטו], ויש מי שמתיר, וצ"ע לדינא (עפ"י לקוטי הלכות).

ב. אפילו בא על אחת מחייבי מיתות שמצד הדין אם היתה תובעת אתננה היה פטור מליתן משום 'קם ליה בדרכה מינה' – אתננה אסור (עפ"י ב"ק ע. והרמב"ם לא הביא במפורש דין זה. וע' ל"ה בעין משפט).

ג. אתנן אשתו נדה; לדברי רב אינו נאסר (זונה), ולדברי לוי נאסר (שגם זה בכלל 'תועבה'). הלכה כרב, שכן גם דעת רבי (רמב"ם ד, ח; ל"ה).

ד. 'הא לך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי (העברי)'; אם יש לעבד אשה ובנים – כיון שהשפחה מותרת לו אין זה אתנן האסור. ואם יש לו אשה ובנים, נחלקו רבי (מאיר) וחכמים בדבר. הרמב"ם פסק אין לו אשה ובנים, אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, הלכך הרי זה אתנן (עבדים ג, ד; איסורי מזבח ד, י).

בעבד כנעני – לכלל הדעות אין זה אתנן. ובבן חורין ישראל – אסור בין לרבי בין לחכמים. (רב הונא פרש המשנה על בן חורין, והקשו על דבריו אם כן מה טעמו של רבי שמתיר האתנן להקרבה). האומר לזונה הא לך אתנן זה והבעלי לפלוני הישראלי – הרי זה אתנן אעפ"י שלא בא הדבר מיד הבעל או מיד אדוניו (עפ"י רמב"ם איסור"מ ד, י וכס"מ; תוס' ב"ק ע:).

בענין איסור 'אשה זונה' כהן שבא על נכרית – ע"ע ע"ז לו.

דף ל

ג. א. איזהו 'מחיר כלב'?

ב. מה דין אתנן כלב ומחיר זונה לגבי מזבח?

- ג. אתנן זונה ומחיר כלב, מה דין שינוייהם וולדותיהם?
 ד. מה דינם של מעות ושל יינות שמנים וסלתות שניתנו באתנן; עופות, פרה אדומה, וחתיכות זהב?
 ה. מה דינם של מוקדשים שניתנו באתנן?
 א. האומר לחברו 'הילך טלה זה תחת כלב' (וכן שני טלאים או שני עופות שהחליפם בכלב. רמב"ם איסור"מ ד, טז) – זהו מחיר כלב שנאסר להביאו בית ה'. [מחיר' היינו חילופין, ככתוב תמכר עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם].
 וכן שני שותפים שחלקו, אחד נטל עשרה טלאים ואחד תשעה וכלב – כל שכנגד הכלב אסור ושעם הכלב מותר. והעמידו בגמרא כגון שדמי הכלב יתרים מכל אחד מהטלאים שכנגדו ואין אף טלה אחד ששקול כנגד הכלב, הלכך כל טלה וטלה מהוה 'מחיר' כנגד אותו עודף, אבל אם הכלב שקול כטלה (או פחות ממנו. רמב"ם איסור"מ ד, יז), מוציא טלה אחד וכל השאר מותרים.
 ולמאן דאמר 'אין ברירה' [וכן פסק רבנו תם ועוד פוסקים בדינים דאוריתא], גם אם ישנו טלה כדמי הכלב כל הטלאים אסורים (כן מבואר בגרסת הגמרא בבכורות נו. וכ"כ התוס'. וכן פסק בלקוטי הלכות).
 וכבר עמדו על כך שהרמב"ם הביא אוקימתא זו שאין הכלב שוה בדמיו לטלאים אעפ"י שפסק אין ברירה.
- ב. אתנן כלב ('הילך טלה זה ותלין כלבתך אצלי' (רש"י), וכן להפך, כגון שנתן אתנן לזונה ע"מ שילין כלבו אצלה. עתוס; רמב"ם איסור"ב יח, ה) ומחיר זונה (שקנה זונה לשפחה ונתן טלה במחירה. רש"י) – מותרים לגבי מזבח (שניהם שנים ולא ארבע. והרי אין כתוב 'אתנן זונה וכלב').
- ג. ולדותיהם מותרים (שניהם – הם ולא ולדותיהם).
 שינוייהם, כגון נתן לה חטים ועשאתן סולת. זיתים ועשאתן שמן וכד'; בית שמאי אסורים (גם שניהם) ובית הלל מתירים (שניהם – הם ולא שינוייהם).
- ד. נתן לה מעות – הרי אלו מותרים.
 יינות ושמנים וסלתות, וכן עופות וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח – אסור.
 בכלל זה פרכילי ענבים ועטרות שיבולים הבאים ביכורים (עפ"י ירושלמי ביכורים א; תוספתא תמורה ד – כפי שפרש ב'הגה האריה').
 פרה אדומה – מותרת. דברי רבי אליעזר (בית ה' אלקיך).
 ואין הלכה כמותו אלא כחכמים [שגשגו בסתם במשנת פרה ב, ג] שאוסרים (עפ"י רמב"ם פרה א, ז; כסף משנה איסור"מ ד, יח).
 זהב – רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אין עושים ממנו ריקועים אפילו אחורי בית הכפורת (בית ה' אלקיך. וכן אם נתן לה אבנים באתננה. רש"י).
 דין אתנן במחור לקרקע – בע"ז מו.
- ה. נתן לה מוקדשים – הרי אלו מותרים (לכל נדר – להוציא את הנדור. ופרשו שהוצרך הכתוב למעט אפילו הם ממזוני, כגון שממנה אותה על פסחו באתננה, וכדברי רבי שממונו הוא למנות אחרים כשנצרך למעות לשום דבר [והמעות חולין], או כגון קדשים קלים לריה"ג שהם ממזון בעלים פסחים ז).
 (הרמב"ם (איסורי מזבח ד, טו) כתב שאתנן חל על עופות מוקדשין מדברי קבלה, ואין כן דעת רש"י והראב"ד).